

ombudsman
veřejný ochránce práv

Zuzana Durajová
Romana Švecová

ROZHODOVACÍ PRAXE OKRESNÍCH SOUDŮ OHLEDNĚ SMLUV O NÁPOMOCI ZA ROKY 2021 A 2022

**KONFERENCE PROFESIONÁLNÍ
PODPŮRČOVSTVÍ**

17. 10. 2023

KOLIK JE VLASTNĚ SMLUV O NÁPOMOCI?

ombudsman
veřejný ochránce práv

Informace poskytnuté soudy na základně žádosti o informace

	Schválení smlouvy	Zamítnutí návrhu	Odvolání podpůrce	Zastavení řízení	Jinak	CELKEM
2021	23	1	2	4	2	32
2022	22	4	3	2	2	33
Oba roky	45	5	5	6	4	65

Neposkytly informace
3
2

Statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR

	Byla schválena	Nebyla schválena	Jiný výsledek	CELKEM
2021	47	1	9	57
2022	41	1	8	50
Oba roky	88	2	17	107

JSOU SMLOUVY O NÁPOMOCI ALTERNATIVOU K OMEZENÍ SVÉPŘÁVNOSTI?

ombudsman
veřejný ochránce práv

Způsob zahájení řízení

	Návrh na schválení smlouvy o nápomoci	Jiný návrh*
2021	16	7
2022	11	11
Oba roky	27	18

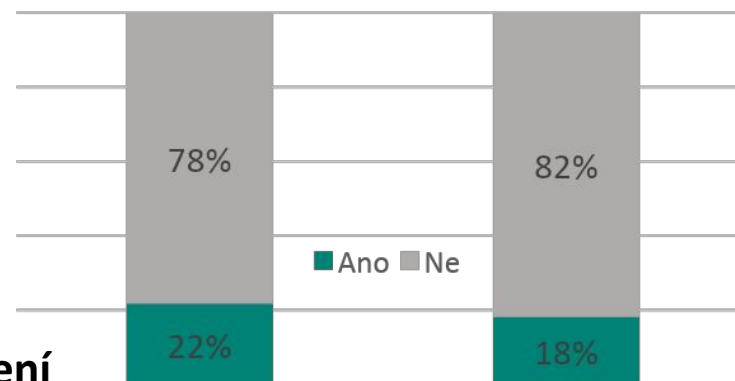
* omezení svéprávnosti, prodloužení omezení, navrácení svéprávnosti, ustanovení opatrovníka, schválení zastoupení členem domácnosti

Porovnání počtu rozhodnutí o omezení, navrácení svéprávnosti a schválení nápomoci

	Omezení svéprávnosti**	Navrácení svéprávnosti**	Nápomoc u lidí dříve omezených
2021	5 105	72	5
2022	6 519	78	4
Oba roky	11 624	150	9

** Dle statistik Ministerstva spravedlnosti ČR

Předchozí omezení svéprávnosti

KDO JE PODPŮRCEM?

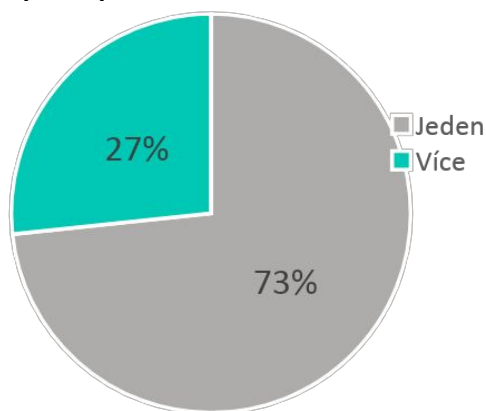

ombudsman
veřejný ochránce práv

Osoba podpůrce

	Rodiče/prarodiče	Potomci/vnuci	Sourozenci	Manželé/partneři	Jiná blízká osoba/neuvedeno	Právnícká osoba
2021	12	3	2	2	3	2
2022	7	1	1	4	7	3
Oba roky	19	4	3	6	10	5

Počet podpůrců

V jednom případě se stala podpůrcem obec:

II. Soud dle § 46 odst. 1, 2 o. z. schvaluje dohodu o nápomoci ze dne 24. 10. 2022 mezi podpůrcem Městem Rokycany, sídlem Masarykovo náměstí 1, Rokycany, zastoupeným Bc. [jméno] [příjmení], narozenou [datum], a posuzovaným [celé jméno posuzovaného], [datum narození], tohoto znění:

Podpůrce se zavazuje se souhlasem podporovaného být přítomen jeho právních jednání, jejichž předmět plnění přesahuje hodnotu důchodu posuzovaného, s tím, že podpůrce podporovanému zajistí potřebné údaje a sdělení a bude mu nápomocen radami, a to v rámci okresu [obec] nebo telefonicky. Podpůrce nadále povede depozitní účet posuzovaného.

DŮVODY PRO ZAMÍTNUTÍ NÁVRHU NA SCHVÁLENÍ SMLOUVY O NÁPOMOCI

ombudsman
veřejný ochránce práv

Soud uzavřel, že posuzovaný v současné době není schopen právních jednání ve styku s úřady a soudy tedy v právních jednáních směřujících k přiznání sociálních dávek a nároků v oblasti např. zdravotního pojištění, sociálního zabezpečení, sociálních služeb, dávek v hmotné nouzi, invalidního důchodu, neboť v této záležitosti doposud nejednal a duševní porucha kdy posuzovaný nežije v reálném světě a zabývá se svými tématy má vliv na pasivitu posuzovaného, tedy reálně dohlédnout na nároky a možnosti v této oblasti a realizování jednání s úřady. Pan posuzovaný je ovlivnitelný a lehce manipulovatelný proto by mohl být ohrožen i právním jednáním v oblasti majetkové přesahující výši jeho měsíčního příjmu, což stvrdila jak opatrovnice, tak znalec. Soud proto rozhodl o omezení svéprávnosti rovněž v nakládání s finančními prostředky a majetkem nad částku měsíčního příjmu posuzovaného. S ohledem na skutečnost, že se posuzovaný nepohybuje v reálném světě a tak jak uvedl znalec, nemá motivaci či vůli ani schopnosti přizpůsobit se očekávaným způsobem většinové společnosti, má soud za to, že je nutné zastoupení posuzovaného opatrovníkem i při právních jednáních v souvislosti s uzavíráním pracovních smluv s hmotnou odpovědností.

Ze znaleckého posudku znalce ze dne 10. 12. 2022 bylo zjištěno, že posuzovaná trpí duševní poruchou, a to lehkou mentální retardací. Jedná se o trvalou poruchu, kdy tato není léčbou ovlivnitelná. Poruchu ovlivňuje schopnost posuzované právně jednat. Z důvodu své duševní poruchy je posuzovaná schopna nakládat s finančními prostředky omezeně jen v rámci náviku sociálních dovedností, s tzv. kapesným. Posuzovaná z důvodu své duševní poruchy není v žádném rozsahu schopna spravovat své jmění. Posuzovaná dále není schopna porozumět důsledkům uzavření smlouvy, obstarat si své záležitosti, pokud se týká jednání na úřadech v souvislosti s podáním žádosti o přiznání dávek státní sociální podpory, vyřizováním dokladu atp. Posuzovaná rovněž není schopna rozhodovat o své vlastní léčbě a o zásahu do své duševní a tělesné integrity, či rozpoznat potřebu uzavřít smlouvu o poskytování sociálních služeb. Posuzovaná taktéž není schopna pochopit účel a důsledky uzavření manželství, pochopit význam a důsledky institutů popření otcovství a osvojení dítěte, není schopna rodičovské odpovědnosti. Pro svou duševní poruchu není posuzovaná schopna pořídit závěti, dědickou smlouvou či dovětkem. Posuzovaná není schopna být volena, je schopna volit po případném vysvětlení situace kompetentní osobou. Výsledek posuzované soudem je dle znalce možné omezeně provést, neboť posuzovaná je schopna reagovat v rámci svých snížených intelektových schopností. Dle znalce jsou z psychiatrického hlediska dány podmínky pro omezení svéprávnosti posuzované, když ta je navíc osobou lehce ovlivnitelnou a zneužitelnou v nechráněných podmínkách. Mírnější opatření je dle znalce rizikové, neboť posuzovaná není schopna vyhodnotit rizikové právní situace.

Bylo zjištěno, že [celé jméno účastnice] trpí těžkou stařeckou demencí. S ohledem na závažnost stavu posuzované je zřejmé, že uložení mírnějších opatření, tj. schválení smlouvy o nápomoci, by bylo zjevně neúčelné a neúčinné, neboť takovéto opatření by zjevně nestačilo k účinné ochraně práv a zájmů účastnice. S ohledem na závažnost stavu je zřejmé, že je na místě omezení svéprávnosti. Soud proto výrokem I. návrh na schválení smlouvy o nápomoci zamítl.

Toto omezení je na místě s ohledem na to, že posuzovaná je schopná stále působit velmi vitálním a relativně zdravým dojmem, kdy v důsledku toho, že má zachovalou schopnost slovně se projevat, může působit dojmem, že je zdravá, a tím i sobě způsobit vážnou újmu na svých právech. Podle závěru znaleckého posudku lze do budoucna předpokládat i zhoršování zdravotního stavu, kdy zejména pak stavy zmatenosti mohou vyústit v poškození jejího zdraví, eventuálně zdraví jejího syna, který s ní žije ve společné domácnosti a je na její péči zcela odkázán.

K její ochraně nepostačuje ani mírnější a méně omezující opatření, tedy jmenování opatrovníka či institut schválení smlouvy o nápomoci nebo zastoupení členem domácnosti. Proto soud omezil svéprávnost posuzované s vymezením rozsahu, jak je uvedeno ve výroku I. tohoto rozsudku. Soud přistoupil k omezení svéprávnosti na pět let v souladu s ustanovením § 59 odst. 1 o. z., jestliže ze znaleckého posudku vyplývala v podstatě neměnnost stavu posuzované.

DŮVODY PRO ODVOLÁNÍ PODPŮRCE

ombudsman
veřejný ochránce práv

Dne 26. 2. 2020 došla soudu výpověď Smlouvy o nápomoci při rozhodování a právním jednání podporované ze strany podpůrce O. Ž. datovaná téhož dne. Podpůrce v tomto svém podání uvedl, že postupně narůstaly obtíže ve vzájemné komunikaci mezi ním a podporovanou s tím, že v současné době jeho další spolupráce s podporovanou a plnění Smlouvy o nápomoci již nejsou možné. Podpůrce uvedl, že v poslední době se jeho kontakt s podporovanou omezoval jen na společné schůzky na chráněném bydlení z důvodu vzájemné neschopnosti dohodnout se na podstatných záležitostech, neboť každá osobní schůzka byla pro něho příliš vyčerpávající a nemohl v nich dále pokračovat. Momentálně, dle slov podporované, již ztratil její veškerou důvěru, podporovaná chce vůči podpůrci zakročit, a tudíž je těžko možné pokračovat v úloze podpůrce.

Při jednání soudu dne 9. 9. 2020 podporovaná uvedla, že ona žádného podpůrce nepotřebuje, neboť má své přirozené podpůrce – kamarády a přátele, kteří jí mohou pomoci. Podporovaná podpůrci vyčetla, že ji nechal bez peněz a bez jakékoli pomoci, bez střechy nad hlavou a selhal jako její kamarád i jako křesťan.

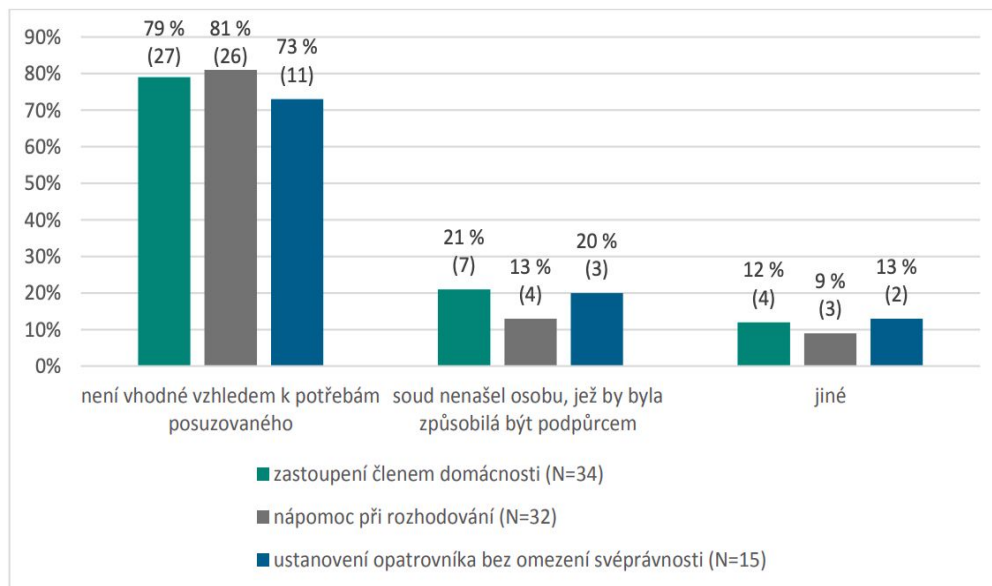
Posuzovaný bydlel v době rozhodnutí XXXX, kteří mu poskytovali potřebnou pomoc a radu. (...) krátce po uzavření smlouvy o nápomoci přerušily podporovaný a podpůrce veškeré kontakty, k naplnění smlouvy o nápomoci nikdy nedošlo. Podpůrce od té doby nebyl nikdy přítomen právním jednáním podporovaného, neposkytoval mu ohledně právního jednání žádné rady. Podporovaný žije sám v nájemním bytě, kde hradí za nájem včetně energií Kč. Je zaměstnán jako XXX s příjmem XXX hrubého měsíčně. Dále pobírá invalidní důchod ve výši XXX. Finanční prostředky jsou mu zasílány na účet. Veškeré finance si spravuje sám. Všechna právní jednání činí sám, nepocítuje potřebu se o nich radit. Je zcela soběstačný.

Návrhem podaným ke zdejšímu soudu dne 20. 5. 2022 se podporovaný domáhal odvolání podpůrce. Uvedl, že je plně svéprávný, přesto ve svém zájmu uzavřel dne 8. 11. 2017 smlouvu o nápomoci se svým známým panem R. K., jakožto podpůrcem. (...) Na straně podporovaného došlo v době od uzavření a schválení smlouvy o nápomoci k příznivému vývoji v oblasti duševní dospělosti a odpovědnosti za své jednání. Podporovaný se cítí daleko jistější a vyspělejší ve svém chování, a z toho důvodu se jeví tato smlouva o nápomoci nadbytečná. Navíc podporovaný bydlí již trvale v X a kontakt s podpůrcem, který žije v X, již není tak častý jako dříve. Z těchto důvodů se účastníci dohodli na ukončení smlouvy (...) Podpůrce se k návrhu podporovaného připojil a též požádal o schválení dohody o ukončení smlouvy o nápomoci při rozhodování.

Provedeným dokazováním nebylo zjištěno, že by podpůrkyně péči o posuzovanou jakkoli zanedbávala, nebo že by její zájmy (včetně zájmů finančních) poškozovala. Naopak, podpůrkyně se o posuzovanou řádně starala, až do léta 2021, kdy se zdravotní stav posuzované výrazněji zhoršil, zajišťovala péči o ni v domácím prostředí, od června 2021, kdy je posuzovaná v Domově, ji pravidelně navštěvuje, zajímá se o ni, o její potřeby, její zdravotní stav, tráví s ní čas, věnuje se jí; po celou dobu pak i řádně zajišťovala hmotné potřeby posuzované, hospodařením s finančními prostředky se ostatně podrobně zabývala i PČR, která neshledala žádné pochybení ze strany podpůrkyně, nadto k některým konkrétním dispozicím s finančními prostředky a majetkem se na PČR osobně vyjadřovala v květnu 2021 ještě i sama posuzovaná. (...) Je zřejmé, že s ohledem na závažnou duševní poruchu, kterou posuzovaná trpí, již mírnější opatření ve formě nápomoci při rozhodování nepostačuje, a proto byla podpůrkyně z této funkce, jak uvedeno ve výroku II. rozsudku, odvolána. (...) Ve výroku IV. pak byla opatrovnice M. P. jmenována její dosavadní podpůrkyně, I. G., která se o posuzovanou dlouhodobě řádně stará, zajímá se o ni, zajišťuje její záležitosti, posuzovaná si přála, aby její opatrovnice byla právě ona, měla v ní vždy plnou důvěru.

Proč soudy přistoupily k omezení svéprávnosti namísto alternativ?

(Dle výzkumu VOP z r. 2020)

1. Novelizace právní úpravy nápomoci při rozhodování tak, aby byla využitelná pro širší okruh osob a oblastí
2. Hlubší analýza důvodů resistance soudů vůči podpůrným opatřením
3. Vytváření tlaku na systematické snižování počtu rozhodnutí o omezení svéprávnosti
4. Zvyšování povědomí o možnosti využití nápomoci, o jejích výhodách a nízkých rizicích
5. Zvýšení dostupnosti nápomoci prostřednictvím profesionálních podpůrců ze strany organizací a obcí (?)